

המוסר הכפול של תוקפי בג"ץ

בני דון יחייא

הסערה סביב פסק הדין של בג"ץ בעניין "האשה הבוגדת" מסרבת לגווע. רבים התבטאו בלהט נגד פסק הדין של בג"ץ, שאישר כרוב דעות את פסק הדין של בית הדין הרבני הגדול, אשר דחה תביעה של אשה לקבל מחצית הבית הרשום על שם בעלה.

במסגרת הסערה הציבורית מוקעים שופטי הרוב בבג"ץ, דוד מינץ ואלכס שטיין, כשומר־נים ושובניסטים, ואילו שופט המיעוט, יצחק עמית, שסבר כי יש לבטל את פסק הדין הרבני, מועלה על נס. הסערה וההאשמות מקורן בטענה, שהשופטים פסקו לטובת שוללת וזכויותיה של האשה משום שלא היתה נאמנה לבעלה.

ואולם איש מהכותבים לא התייחס למשפט הזה בפסק הדין: "איני בא לומר כי לנושא הבגידה לא יכולה להיות אף פעם השלכה בסכסוך הרכושי בין בני זוג... איני שולל כי ייתכנו מקרים בהם בגידה ממושכת תעיד על העדר שיתוף בין בני הזוג". מי כתב זאת? שופט המיעוט עמית. מדוע אפוא הגי' בו המגיבים כפי שהגיבו? כי רובם לא קראו את פסק הדין. השופט עמית הוסיף והסי' ביה, כי בניגוד למצב של בגידה ממושכת, בגידה בחדשי הנישואין האחרונים (כפי שקרה במקרה זה) אינה יכולה לשלול רטרואקטיבית וזכויות שהאשה קנתה בבית מכוון מה שמכונה "כוונת שיתוף ספציפית". כוונה זו, שהתגבשה במשך 20 השנים שבהן בני הזוג חיו בבית, מעניקה לדעת השופט לאשה וזכויות של שיתוף בבית, שאי אפשר לבטלן בגלל בגידה מאוחרת.

ומה סברו שופטי הרוב המותקפים? הפ' תעה: אותו הדבר. גם הם קבעו, כי הבגידה בנסיבות אלה אינה יכולה להשפיע על זכויות שהתגבשו לפני הפרת האמונים. אבל הם קבעו עוד משהו: שכית הדין הרבני לא דחה את תביעת האשה בגלל הבגידה.

האם הווכר הדבר במתקפת הניגויים? לא. מה גרם לטעות של התוקפים והמנגינים? ככל הנראה, העובדה שהדיינים הוכירו את הבג"ץ דה ושמשפס הדין של דיין אחד (לעומת דעת הרוב של שני הדיינים האחרים) ניתן לה' כיון, כי לדעתו בגידה כן צריכה לשלול זכויות גם באופן רטרואקטיבי. אבל מה באמת כת' בו דייני בית הדין הרבני? השופט עמית כתב, כי "קריאה של פסק הדין (הרבני) בשלמותו

מביאה למסקנה, כי מעשה הבגידה של העור' תרת הוא שהטה את הכף לחובתה". אלא שה' שופט עמית לא הביא דבר ממשפס הדין הרבני כדי להוכיח את מסקנתו.

לעומתו, השופט מינץ, אחד משופטי הרוב, הגיע למסקנה אחרת, וכן ציטט מדברי שלר' שת דייני בית הדין כדי לאשש את דעתו: "עיון בפסק דינו של בית הדין הרבני הגדול — על שלוש תוות הדעת של חברי ההרכב — מגלה, כי פסק הדין ניתן על נסיס קביעות עובדתיות, שעל פיהן לא הוכח שיתוף בנכס מושא העתי' רה. למסקנה זו הגיע בית הדין הרבני הגדול בשל העדרו של 'דבר מה נוסף' להוכחת השי' תוף (כדעת הדיין עמוס), או בשל העדר 'אומי' דנא לכוונת שיתוף או נתינה' (כדעת הדיין נה' רי), או בשל העדר 'כוונת שיתוף כלל' (כדעת הדיין אלמליח)".

ההתלהמות נגד שופטי הרוב "בג"ץ בפרשת האשה ה"בוגדת" אינה מבוססת על פסק הדין, אלא על השבונות פוליטיים

השופט מינץ חור וכתב: "אין בידי להסי' כיים לעמדתו של חברי השופט עמית, לפיה שלושת דייני בית הדין הרבני הגדול התח' שבו בבגידה בתוך מכלול השיקולים לשלי' לת השיתוף בנכס ואף היא זו אשר הטתה את הכף לחובת העותרת. להשקפת, מתוך דברי הדיינים עמוס ואלמליח ונימוקיהם נלמה, כי מסקנה זו נתקבלה במנותק לבגידה".

האם הווכרו דברים אלה במאמרים שתקפו את פסק הדין? לא. מה כן חור והוד' כרז' שהשופטים מינץ ושטיין הם מינויים של שרת המשפטים, איילת שקד, וכי הם "שמרנים".

האומנם? הנה השקפה מעניינת, שהעלה שופט הרוב שטיין, שלא ניתנה לה תשומת לב תקשורתית, והיא דווקא ליברלית לעי' לא. תמציתה: אסור לשופטים להחליט כמ' קום בני הזוג מהו המושר הרכושי הראוי להם. יש לכבד את השקפת הצדדים. השופט אינו צריך להחליט במקומם. והו' משפט המפתח בדברי שטיין: "כל זוג לפי אמונתו יהיה ולפי אמונתו יחלק — או לא יחלק — את הרכושי האישי של כל אחד מבני הזוג. אנו לא נחליף

את אמונתו באמונתינו". באומרו "אנו" מת' כוון השופט שטיין לשופטים, המבקשים לא' כוף את השקפתם האישית על בני הזוג. האם כיבוד אמונת בני הזוג ורצונם מעיד על שמר' נות, או על ליברליות? הקורא החף ממניעים פוליטיים יחליט.

גם הדברים הבאים מחוקים את ההנחה בד' בר התפישה הליברלית של השופט שטיין: "בני זוג רשאים לחיות את חייהם כווג במתכונת התית, הילונית, פטריארכלית, פמיניסטית, או במתכונת אחרת שמתכללת בתוכה ערכים והשקפות עולם מזה ומזה. כמו כן רשאים הם לאמץ לעצמם דפוס של חיים אינטימיים לפי בחירתם, אשר יכלול ושלא יכלול חופש מי' ני. כל אלה הם עניינם הפרטי, ולא ענייננו. אוטונומיה של המערכת הזוגית מחייבת אותנו לתת יחס ניטרלי ושוויוני לכל דפוס החיים הזוגיים ולכל הסדרי רכושי". נדמה לי, שעל דברים נבוחים וצלולים אלה כל תוקפי פסק הדין, ואולי כמיוחד ארנוני נשים, יכולים לח' תום בהתלהבות.

יעוד תומך למחשבה על יושרה: גם כפסק הדין של בג"ץ וגם כפסק הדין הרבני הווכר פסק דין של בית המשפט המחוזי במקרה דומה, אבל בו הבעל הוא שתבע לקבל מח' צית הדירה שאשתו הביאה לנישואין והיתה רשומה רק על שמה. השופטים הביאו בח' שבין ככלל שיקוליהם, כשדחו את תביעת הבעל, את העובדה שהוא בגד באשתו. הנה מה שכתב על כך השופט שאול שוחט: "קשה לייחס כוונה לבן זוג, לשיתוף בן הזוג האחר בנכס חיצוני", כשהאחר אינו שומר אמונים לכן זוגו, בוגד בו עם נשים אחרות... המשיך לא שמה, במשך שנים, אמונים למערערת. הוא בגד בה עם נשים אחרות". שני שופטי ההרכב הנוספים הסכימו עם פסק הדין של השופט שוחט.

תוקפי בג"ץ התעלמו ממשפס דין זה. האם שתיקתם נובעת מכך שטיעון הבגידה הופ' על לטובת האשה? היש מקום להעלות הרהור' על מוסר כפול? יש טעם נוסף לכך ששופטי הרוב בבג"ץ הותקפו בסגנון כה מתלהם: הנה הזדמנות לכרוא חשבון פוליטי עם מי שמנסים להחזיר אות' נו "לימי הביניים". דברי השופט שטיין מוכי' חים את ההיפך? נתעלם מהם. לא ניתן לו לק' לקל את החגיגה.

עורך דין דון יחייא הוא מומחה לדיני משפחה וירושה